

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел./факс: 255-49-02

№ 04-28/16-505 (226176)

"11" липня 2019 р.

Прем'єр-міністру України

ГРОЙСМАНУ В.Б.

Відкрите звернення

*щодо ситуації, яка склалась через
невиконання рішень судів,
винесених після ухвалення Верховним Судом
рішення у зразковій справі про
припинення виплати пенсії
внутрішньо переміщеним особам*

Шановний Володимире Борисовичу!

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин відповідно до розподілу за предметами відання здійснює аналіз практики застосування Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

В рамках виконання контрольної функції 3 липня 2019 року в Комітеті за участі народних депутатів України, представників Міністерства соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Пенсійного фонду України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, громадських організацій та засобів масової інформації відбулось публічне обговорення причин та можливих шляхів врегулювання ситуації, що склалась через невиконання рішень судів, винесених після ухвалення Верховним Судом рішення у зразковій справі про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам.

Проведення зазначеного обговорення відбулось з ініціативи БФ «Право на захист», який у своєму зверненні до Комітету надав документальне підтвердження невиконання органами Пенсійного фонду України судових рішень за позовами внутрішньо переміщених осіб про поновлення виплати пенсій та заборгованості по пенсіях, винесених після ухвалення Верховним Судом рішення у зразковій справі про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам.

Після винесенням у 2018 році Верховним Судом рішення у зразковій справі про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам судами першої інстанції було задоволено тисячі аналогічних позовів, проте виплата заборгованості практично не здійснюється. Виплачується лише пенсія за місяць, в якому надійшла заява особи та відновлюються пенсійні виплати на наступний період. Тобто йдеться про невиконання органами Пенсійного фонду України судових рішень в повному обсязі, що суперечить Конституції та законам України.

Відповідно статті 129¹ Конституції України судові рішення є обов'язковим до виконання. Частиною другою ст. 14 Кодексу адміністративного судочинства України визначено, що судові рішення, які набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

Причиною, на яку посилаються органи Пенсійного фонду України, відмовляючи у виконанні судових рішень, є Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам». Зокрема, пункт 15 «Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», затвердженого даною постановою, відповідно до якого орган, що здійснює соціальні виплати, на підставі рішення комісії призначає (відновлює) таку соціальну виплату з місяця, в якому надійшла заява внутрішньо переміщеної особи. Суми соціальних виплат, які не виплачені за минулий період, обліковуються в органі, що здійснює соціальні виплати, та виплачуються на умовах окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України.

Таким чином відсутність визначеного Кабінетом Міністрів України окремого порядку здійснення соціальних виплат, які не виплачені за минулий період унеможливує виконання судових рішень.

Підкреслюємо, що йдеться про вразливу категорію осіб – пенсіонерів, які зареєструвались як внутрішньо переміщені особи, які мають на руках рішення судів про відновлення соціальних виплат та виплату заборгованості по пенсіях і роками чекають на повернення їм заборгованих виплат, що є для них єдиним засобом існування.

Звертаємо увагу, що відповідно до практики Європейського суду з прав людини ефективний доступ до суду, гарантований ст. 6 Конвенції про захист прав

людини та основоположних свобод, передбачає виконання остаточних судових рішень без невинуватених затримок (див. «Імобільяре Саффі проти Італії», № 22774/93, § 66). Держава не може виправдовувати неможливість виконання судових рішень відсутністю належного фінансування (див. «Бурдов проти Росії», № 59498/00, § 35). Крім того, держава несе відповідальність за виконання судових рішень, якщо чинники, які затримують чи перешкоджають їх повному й вчасному виконанню, перебувають у межах контролю органів влади (див. «Юрій Миколайович Іванов проти України», № 40450/04, § 54).

Європейський суд з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» констатував, серед іншого, порушення Україною ст. 6 Конвенції та ст. 1 Першого Протоколу та зазначив, що неможливість домогтися виконання судового рішення на користь заявника є втручанням у його право на мирне володіння майном.

Отже цілком очевидно, що у разі не вирішення проблеми з виплатою заборгованих пенсійних виплат внутрішньо переміщеним особам, до Європейського суду з прав людини громадянами України буде направлено багато скарг.

Наступна проблема, яка піднімалась під час обговорення – це здійснення соціальних виплат особам, які раніше проживали на непідконтрольній території, відмовились від статусу внутрішньо переміщених осіб та зареєстрували своє місце проживання на підконтрольній українській владі території.

Ці пенсіонери не можуть отримувати у загальному порядку пенсійні виплати та отримати заборговану пенсію за рішенням судів, ухвалених на їх користь. Причина в тому, що порядок виплати пенсій особам з числа пенсіонерів, які були зареєстровані на непідконтрольних територіях і перемістилися з них та зареєструвались на підконтрольній українській владі території Урядом не встановлювався. Єдиним нормативно-правовим актом, який на даний час дає можливість отримання ними пенсії є Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 р. № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», якою, зокрема, визначено, що призначення та продовження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг, субсидій та пільг за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Отже без реєстрації як внутрішньо переміщені особи зазначена категорія пенсіонерів не може реалізувати своє право на пенсійне забезпечення, що можна розцінювати як прояв дискримінації.

У підсумку навіть зареєструвавшись як внутрішньо переміщені особи, зазначена категорія громадян зможе отримувати поточну пенсію, але не заборговані виплати з тієї ж причини, що й інші пенсіонери з числа внутрішньо-переміщених осіб – через відсутність визначеного Кабінетом Міністрів України окремого порядку здійснення соціальних виплат, які не виплачені за минулий період (пункт 15 «Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365).

Ще одна категорія осіб, які не отримують пенсій і заборгованих пенсійних виплат за рішенням суду – особи, які проживають на непідконтрольних територіях і не зареєструвались як внутрішньо переміщені особи. Їх також змушують зареєструватись як внутрішньо переміщених осіб для отримання пенсійних виплат, проте навіть зареєструвавшись вони не отримують заборгованих виплат з вищезазначених причин.

Учасники обговорення дійшли таких висновків:

першим кроком до відновлення справедливості та забезпечення конституційних прав зазначених категорій пенсіонерів має стати затвердження Кабінетом Міністрів України окремого порядку здійснення соціальних виплат, які не виплачені за минулий період, як це передбачено пунктом 15 «Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365, або скасування цієї постанови загалом.

наступним кроком – закладення в Державний бюджет України коштів для виплати пенсій особам, яким вони не виплачені за минулі періоди. На даний час в Державному бюджеті України таких коштів не передбачено, оскільки відсутній нормативний документ, що встановлює порядок їх виплати (це ще одна з причин невиконання судових рішень у таких справах).

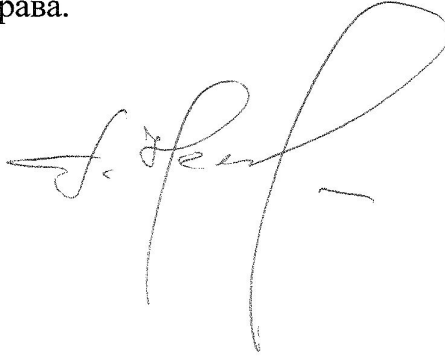
Також необхідно внести зміни до постанов Кабінету Міністрів України, які дозволять особам, що зареєстровані як внутрішньо переміщені особи та змінюють місце проживання на підконтрольній українській владі території отримувати пенсію безперервно, а також особам, які відмовились від довідки внутрішньо переміщеної особи та зареєстровані в установленому порядку на підконтрольній українській владі території, отримувати пенсію за електронною пенсійною справою за місцем проживання.

В контексті зазначених проблем потребує якнайшвидшого виконання положення Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р, щодо розроблення механізму забезпечення пенсійних та інших соціальних виплат мешканцям тимчасово окупованих територій без необхідності реєстрації як внутрішньо переміщена особа.

Просимо Вас, шановний Володимире Борисовичу, вжити невідкладних заходів для прийняття Кабінетом Міністрів України рішень, що розблокують виконання судових рішень на користь пенсіонерів з числа внутрішньо переміщених осіб, а також відміну положень нормативно-правових актів Уряду, які дискримінують українських пенсіонерів за ознакою місця проживання та грубо порушують їхні права.

З повагою,

Голова Комітету

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long vertical stroke, positioned between the text 'Голова Комітету' and 'Г.М. Немиря'.

Г.М. Немиря